

Ivan Cankar: **Bela krizantema**. V Ljubljani, 1910. Založil L. Schwentner. — Cankar se krega z recenzenti. Resnično se krega in je jako hud nanje. S tem sicer zanikuje svojo lastno subjektivistično teorijo, ali čemu bi bil človek dosleden? Ali se dajo s samo doslednostjo knjige pisati? Cankar nam je že tisočkrat povedal, da je modern pisatelj vzvišen nad vsako kritiko in se mora vsaka njegova beseda sprejeti kakor božanstveno razodetje. Tako sem videl svet jaz — tako ga opisujem; res je zame le to, kar jaz občutim; kako moreš ti, zanikarni kritik, trditi, da ne

Bedak, ki tako vprašuješ! Skrivnost tiči v — gumbnici. To dokazuje Cankar svojim recenzentom v dolgi pridigi, našpikani z izpodbudnimi zgledi. Ti bedak ne moreš razumeti, zakaj moraš le molče obožavati in občudovati ter ne smeš ziniti besede? Poglej svojo suknjo! Snažna je, komolci niso še natrgani, pod ramo je čedno zakrpana; suknja umetnikova pa je strgana, zašpehana in umazana. A v gumbnici nosi belo krizantemo! Tu tiči skrivnost! Filister, ki imaš čedno suknjo, pa brez krizanteme! Molči, brezpravna para, sramuj se, helotska duša, ki ne zaslužiš drugega,

PONESREČENI ZRAKOPLOV ZEPPELIN II.

pišem resnice, saj le jaz sem suveren svoje duše in edini njen interpret! Tako govori moderni „umetnik“, ki sme vse napisati in vse naslikati, bodi še tako grozno in neverjetno. Samo kritik ne sme ničesar reči, takoj planejo „umetniki“ po njem in mu odrekajo vsako pravico do najskromnejše besede. In vendar, če je vsak literarni pojav samo izraz subjektivnega razpoloženja in kot tak smatrati le kot estetičen pojav brez umstvene vsebine, zakaj ne priznate indemnitate, ki jo hočete imeti zase, tudi drugim, ki niso sprejeti v misterije vašega kola? Da, zakaj sme eden vse, drugi pa nič — danes, v času splošne enakosti, danes, ko je izobrazba vsem dostopna in literatura ni vezana na nikako oblastveno ali kako drugo koncesioniranje?

nego da te ozmerja „umetnik“ z najhujšo psovko: Ti si „publikum“!

So ljudje, ki jih tako zmerjanje opoši in ki se neznansko silijo, da bi sami sebe izpreobrnil k umetnikovi konfesiji. Taki ljudje mnogo trpe in se upajo le natihem izreči: To je božanstveno, to je prekrasno, — pa se že boječe ozirajo, če jih ni „umetnik“ opazil, da se premalo spoštljivo obnašajo. Umetnik je namreč nadčlovek, publikum pa nekaj neskončno zanikarnega.

Literarni glasnik te šole je Cankar. Napisal je že mnogo, da bi izpreobrnil občinstvo k svoji veri, pa ker ne gre izlepa, je začel zmerjati recenzente in je njim v sramoto izdal zopet eno knjigo. Pa glejte, iskali smo krizanteme, in je nismo našli več v Cankarjevi gumbnici. Kar smo videli, je bila umetna pa-

pirnata roža, precej parfumirana, a listi so po dolgi rabi tudi že precej pomečkani... Napredka ni.

Mi Cankarju ne zamerimo prav nič, ako se brani: to je njegova osebna stvar. Ali se brani v pozi berača ali v pozi tulskega kralja, tudi to je samo stvar okusa. Ali gabi se nam, kadar nas nagovarja: Pozdravljeni v Kristu! in iz zakristije prinese ukradenega kadila, da ga zažiga pred svojo sicer jako nekrščansko muzo. Vonj naj vabi...

Ob božjih potih vidiš semtertja berače, ki kažejo svoje polomljene ude in v Kristovem imenu za božjo voljo prosijo miloščine. Te gnile rane so včasih umetne, in te mile tožbe, milijonkrat mehanično ponovljene, brezčutno ropotajo z ustnic. Poznal sem berača, ki je vedno rožljajal z rožnim vencem in pred cerkvijo moledoval s pridigarškimi molitvami; vedno je bil pred cerkvijo, a nikdar pri maši. Polna usta je imel pobožnih stokov, da je nase obrnil oči mimoidočih in si naklonil njihove roke; a beračil je od vernosti in glodal je ob čuvstvih, ki jih sam ni imel.

Tak literaren berač je Cankar, kadar hoče z versko in drugo mistiko pobarvati bledost svoje umetnosti. Berač z umetno krizantemo.

Oni, ki gredo za njim, tačas še niso sposobni, da bi se otreli hipnoze, v katero jih je zazibal mo-

derni duh umetniškega samoobožavanja. Pa ta duh je velika ovira našim umetnikom samim, in če se nekateri vprašujejo, zakaj pri nas umetnost ne družijo umetnika in občinstva v skupnem stremljenju, kar je bilo vsekar pravi znak umetniškega narodnega napredka, jim lahko rečemo, da je vzrok pri umetnikih samih. To dejstvo se pa z zmerjanjem recenzentov in z zaničevanjem občinstva ne da odpraviti.

Dr. E. L.

Lepa naša domovina. Kranjska v podobah. I. V Ljubljani 1910. Tiskal Dragotin Hribar. Samozaložba. — Jako pripravna izdaja za pospeševanje tujškega prometa! V tem prvem sešitku imamo sledeče barvoftiske: S. Magolič ml.: Ljubljana, S. Magolič st.: Kamniške planine in Bled, L. Grilc: Vintgar, S. Magolič st.: Bohinjsko jezero, L. Grilc: Belopeška jezera, S. Magolič st.: Postojnska jama in Predjamski grad. Slike so jako lepo izvršene in zaslužijo, da se čim bolj razširijo.

Plitvička jezera i njihova okolica. Napisao prof. Dragutin Franić. — U Zagrebu 1910. Troškom piščevim. Tisak kr. zemaljske tiskare. Cijena 10 K. — Oceno tega lepega dela, ki obsega 29 tiskanih pol velike osmerke in ima 31 ilustracij — prinesemo v prihodnji številki.

Glasba.

Novjše, v „Dom in Svetu“ še ne objavljene slovenske skladbe:

1. Josip Michl: **Človeka nikar!** Samospev za bariton.

2. Emil Adamič: **Tri skladbe za klavir.** (Humoreska, nokturno in barkarola.)

3. Anton Foerster: **Domovini.** Moški zbor s spremljanjem orkestra ali klavirja.

Te tri skladbe je izdala „Glasbena Matica“ kot društvene muzikalije za leto 1908/09.

4. Fr. Marolt: **Nagrobnice.** Zbirka osemindvajset moških zborov, ki so jih zložili razni domači in tuji skladatelji. — Izdala in založila Katoliška Bukvarna v Ljubljani. 1909. Cena K 2'40.

5. Ign. Hladnik: **Desetero moških zborov** v narodnem tonu. Op. 55. Cena K 2'—.

6. Anton Kosi: **Venček triglasnih narodnih pesmi** za šolo in dom. II. Ljubljana. 1909. Cena 50 vin.

7. Lovro Hafner: **Kitica narodnih pesmi** za mešani zbor. Ljubljana 1909. Cena 50 vin.

8. P. Hugolin Sattner: **Bratom Orlom!** Moški zbor. Ljubljana 1909. Založila Zveza Tel. Odsekov „Orel“. Cena 50 vin.

9. Stanko Premrl: **Telovadska.** Moški zbor. Ljubljana 1909. Založila Katol. Bukvarna. Cena 50 vin.

10. Dr. Anton Chlondowski: **Missa in hon. s. Stanislai Kostkae** za mešani zbor z orglami. Založila Katoliška Bukvarna v Ljubljani. 1909. Cena partituri K 2'80, glasovom à 40 vin.

11. Dr. Anton Chlondowski: **Štiri božične pesmi** za mešani zbor. Založila Katoliška Bukvarna v Ljubljani. 1909. Cena partituri K 1'30.

12. P. Hugolin Sattner: **Missa seraphica** za mešani zbor in orgle, ozir. orkester. Ljubljana 1910. Založila Katoliška Bukvarna. Cena partituri K 3'20, pevski glasovi à 50 vin., instr. à 80 vin.

13. Stanko Premrl: **Dvanajst Marijinih pesmi** za mešani zbor. Ljubljana 1910. Založila Katoliška Bukvarna. Cena partituri K 1'80, glasovi (po dva skupaj) à 40 vin.

14. Fr. Kimovec in St. Premrl: **Introiti in komunije** za največje in še nekatere druge godove v cerkvenem letu. — (Transpozicije tradicionalnega korala po vatikanski izdaji v moderne note in harmonizacije za spremljanje na orglah.) — Ljubljana 1909. Založilo Cecilijino društvo. Prodaja Katoliška Bukvarna à K 2'—.

15. Ignacij Hladnik: **Maša v čast Materi Božji** za mešani zbor. Založil skladatelj. V Ljubljani 1910. Prodaja Katoliška Bukvarna. Cena K 1'—.

16. Anton Jakl: **Pozdrav z Bleda.** Koračnica za klavir. Op. 28. Cena K 1'20.

17. Anton Jakl: **Pozdrav z Dolenjske.** Koračnica za klavir. Op. 30. Cena K 1'20.

18. Anton Jakl: **Našim rojakom.** Koračnica za klavir. Op. 31. Cena K 1'50. Zadnje tri koračnice je založil Drischel v Ljubljani. Dobivajo se tudi v Katoliški Bukvarni.

Glasbena lista.

1. **Novi Akordi.** Zbornik za vokalno in instrumentalno glasbo. IX. letnik. 1910. Urejuje dr. Gojmir Krek. Založništvo: L. Schwentner v Ljubljani. — Ta list izhaja šestkrat na leto in prinaša od